

УДК 1:159.942:808.5

КРИКУН Віталій – кандидат філософських наук, доцент кафедри логіки філософського факультету, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 60, вул. Володимирська, м. Київ, Україна, індекс 01033 (krikun_vitaly@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2531-0414>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.42.10>

Бібліографічний опис статті: Крикун В. (2021). «Емоційна мова» як засіб ефективного впливу в комунікації. *Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філософія», 42, 148–162, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.42.10>*

«ЕМОЦІЙНА МОВА» ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОГО ВПЛИВУ В КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. У статті досліджується сутність, основні тлумачення поняття «емоційна мова», його місце в сучасному інформаційному просторі. Зважаючи на важливість емоцій для людини в її життєдіяльності, виникає потреба проаналізувати емоції, їхній вплив на ефективність комунікативної діяльності людини. Розглядаються підходи до розуміння поняття «емоційна мова» й оцінки доречності її застосування за умов академічно-наукового, соціально-побутового та політичного жанрів комунікацій. **Мета.** Визначити специфіку, прийнятність та ефективність застосування «емоційної мови» у комунікативній практиці. **Методи.** Результати дослідження отримані застосуванням таких методів: історіографічного аналізу для систематизації першоджерел та наукової літератури, які присвячені поняттю «емоційної мови», а також методів теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, аналізу та синтезу. **Наукова новизна.** Автор пропонує під «емоційною мовою» розуміти стиль комунікування, який спрямований на трансляцію емоційно забарвлених суджень щодо певного фрагмента дійсності. Ефективність емоційної мови під час переконання пояснюється вагомістю впливу емоційного рівня еволюції мозку на свідомість людини. **Висновки.** Емоційна мова є необхідним

елементом для повноцінної життєдіяльності людини, а історія її застосування є багатоміною. До структури емоційної мови можна віднести як вербальні, так і невербальні засоби. Застосування засобів емоційної мови сприяє збільшенню ефективності процесу переконання, що зумовлює їх активне використання в комунікативній практиці. Деякі емоції складно виразити засобами природної мови. Емоційна мова є лише засобом людини, лише від останньої залежить, для досягнення яких цілей її буде використано. Емоційна мова активно використовується як засіб маніпулювання.

Ключові слова: емоційна мова, емоційне слово, комунікативний вплив, свідомість, еволюція мозку.

KRIKUN Vitaly – Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor at the Department of Logic of the Faculty of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 60, Volodymyrska str., Kyiv, Ukraine, postal code 01033 (krikun_vitaly@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2531-0414>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.42.10>

To cite this article: Krikun, V. (2021). “Emotsiina mova” yak zasib efektyvnoho vplyvu v komunikatsii [“Emotional language” as a means of an effective communication influence]. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia “Filosofia” – Human Studies. Series of “Philosophy”*: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 42, 148–162, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4700.42.10>

“EMOTIONAL LANGUAGE” AS A MEANS OF AN EFFECTIVE COMMUNICATION INFLUENCE

Summary. *The article explores the essence, the basic understanding of the notion of the “emotional language” and its place in the modern information space. Taking into consideration the significance of emotions for a person in the actual activity needs analyzing emotions and their impact on the effectiveness of human communication. Here it regards the approaches to understanding the notion of the «emotional language» and assessing the appropriateness of its application in frames of academic and scientific,*

*social and political genres of communication. **The purpose.** To identify the specificity, acceptability and effectiveness of the usage of the “emotional language” in communicative practice. **Methods.** The results of the research are obtained due the usage of the following methods: the method of historiographical analysis of the systematization of primary sources and scientific literature, which are devoted to the concept of the «emotional language», as well as methods of theoretical generalization, comparative analysis, the notion analysis and synthesis. **Scientific novelty.** The author provides the consideration of the “emotional language” as a style of communication, aiming at the passing of the emotionally marked judgments on the certain fragment of reality. The effectiveness of the “emotional language” while persuasion is explained by the significance of the influence of the emotional level on the brain evolution on human consciousness. **Conclusions.** The “emotional language” is a necessary element for the complete fulfillment of a life of the person, thus the history of its usage during centuries. The structure of emotional language consists both of verbal and nonverbal facilities. The usage of the «emotional language» contributes to increasing the efficiency of the persuasion process, which causes their active usage in frames of the communicative practice. Some emotions are difficult out of any to be expressed by the “natural language”. The “emotional language” is just the means in the hands of the person and we are responsible only for what purposes it will be used. The “emotional language” is actively used as the means of manipulating.*

Key words: *emotional language, emotional word, communication influence, consciousness, evolution of the brain.*

Постановка проблеми. Поняття «емоційна мова» досить поширене в науково-дослідницькій літературі, але загальноєвропейського визначення ще не сформовано. У сучасності емоційна мова виступає дієвим засобом у межах програм маніпулятивного та пропагандистського впливу. Зважаючи на ефективність емоційної мови для комунікативної практики людини, виникає потреба продовжити дослідження в цьому напрямі.

Мета статті полягає у визначенні специфіки, прийнятності й ефективності застосування «емоційної мови» у комунікативній практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці емоційної мови приділяли увагу такі дослідники, як: Арістотель, М. Бережнюк, Д. Волтон, Горгій, М. Гоулстон, Е. Кассі-рер, Ф. Макагно, К. Мартіні, Е. Мягкова, Д. Орвел, Б. Спіноза, Ч.Л. Стівенсон та інші.

Основний матеріал. Зважаючи на соціальний характер людської істоти, спілкування займає надзвичайне місце в її життєдіяльності. Для забезпечення потреби у спілкуванні виникли і розвиваються природні мови, серед базових ознак яких можна виділити нерозривний зв'язок із соціальною групою, носієм, еволюційність розвитку. Природні мови описують об'єктивну реальність і людину як її частину. Оскільки людській істоті притаманна емоційність, і на сприйняття навколишнього світу це накладає свій відбиток. Людська емоційність поряд зі стихійністю формування й еволюційністю розвитку зумовили ще одну ознаку природних мов, а саме багатозначність. Зазначені ознаки природної мови виявились суттєвою перешкодою під час ведення науково-пізнавальної діяльності, оскільки результатом дослідження мають бути однозначні, максимально точні відомості, що за умов застосування мовних засобів природних мов є вкрай складним. Як наслідок, виникла необхідність утворення штучних мов, основними завданнями яких є накопичення, збереження і передача інформації. Засобами штучних мов стали передусім різного роду символи та терміни із чітко визначеним значенням, які не описують реальність, а фіксують знання про неї.

Поведінка людини значною мірою визначається емоціями, які активізують сприйняття та впливають на процес мислення і прагнення особистості. Засоби природної мови дозволяють людині вербалізувати наявні емоції. У лінгвістиці, досліджуючи засоби природної мови, що використовуються для вираження емоцій, застосовують одиниці всіх мовних рівнів. Як наслідок, виділяють такі види засобів: фонетичні, лексичні та граматичні. Однак це не означає, що за умов комунікативної практики емоції виражаються людиною лише за допомогою засобів природної мови. Також емоції можуть виражатись засобами мови тіла – мімікою, жестами, поглядом, поставою, інтонацією тощо, іншими засобами, що є діями людини, зміст яких адресований

іншим. Прикладами останніх можна вважати музичні твори, живопис, скульптуру й інші напрями мистецтва.

Дослідження проблематики емоційної мови проводяться в межах декількох наук. Передусім варто звернути увагу на лінгвістику, психолінгвістику та психологію. Спільним для зазначених напрямів є дослідження емоцій через аналіз відповідних слів природної мови або через опис вербальної поведінки як одного зі шляхів вираження емоції. Визначаючи відмінності між лінгвістичним, психолінгвістичним та психологічним підходами у вивченні емоційної мови, Е. Мягкова зазначає, що лінгвістика звертається лише до вищого рівня емоційної сфери – соціалізованих емоцій (тобто до того, що фіксується на рівні системи мови). Психолінгвістичні дослідження дозволяють наблизитися до більш глибокого рівня емоційної сфери, оскільки в експериментальних дослідженнях ця наука звертається до носія мови, який сприймає світ упереджено, тому будь-яка одиниця знання для нього забарвлена певним емоційно-оцінним ставленням (переживанням). Психологічні дослідження націлені на всі рівні обговорюваного феномену, проте не всі ці рівні однаковою мірою можуть бути експліковані. Водночас для психології мова є лише засобом доступу до сфери психічного і не є предметом дослідження (Мягкова, 2010).

У царині філософії одним із перших звернув увагу на проблематику емоційної мови давньогрецький софіст, ритор Горгій, який систематизував наявні на той час засоби емоційного збагачення мови, із часом вони увійшли до історії риторики під назвою «Горгіанські фігури». Горгій закликав ораторів прикрашати суху прозу емоційними поетичними засобами, що дозволяє суттєво збільшити переконливість ораторського виступу, особливо в умовах масової комунікації. Як відомо, велику аудиторію значно легше переконати, апелюючи до етосу або патосу, аніж аргументами до логосу. Тому в Давній Греції воїн, який захищався в судовому процесі, замість фактів, міг демонструвати свої поранення та нагороди і розраховувати на кращу ефективність такої риторики. Поруч із Горгієм, чимало інших давньогрецьких та давньоримських риторів наголошували на ефективності переконання засобами емоційної мови. Так, на сторінках латинського підручника “Ad Herennium” («Риторика

для Гереннія») невстановлений автор закликає «<...> викликати співчуття в наших слухачів, пригадуючи перипетії долі; зіставляти минулий розквіт із сучасним занепадом <...> Апеляція до співчуття має бути стислою, адже ніщо не зникає швидше, ніж сльоза» (Первая судебная риторика. Риторика для Гереннія, 2016, с. 68). Спільна для розглянутих підходів первинна орієнтація саме на переконання аудиторії, а змістова складова частина промови залишається в затінку.

Не зміг залишити питання емоційної мови поза увагою й Арістотель, який у своїй праці «Риторика» відзначав її ефективність в ораторській діяльності, але визнавав і її негативний вплив тоді, коли розглядається суть справи, факти, а не людське ставлення до них. Так, Арістотель визнав неприйнятною емоційну мову під час судового процесу: «<...> не варто збивати суддю з пантелику, викликаючи в нього емоції, – це тотожно тому, як деформувати лінійку перед застосуванням» (Арістотель, 2000, с. 5). Арістотель став одним із перших дослідників, який звернув увагу на проблему застосування засобів емоційної мови в науковій діяльності, для її вирішення запропонував використання формалізації як методу, що дозволяє під час проведення аналізу міркувань уникати багатозначності й емоційності, притаманних висловлюванням природної мови. Так, А. Конверський обумовлює неспроможність природної мови стати методом логіки такими чинниками:

- а) багатозначністю мовних виразів;
- б) семантичною замкненістю – одночасне існування в мові, поруч із судженням, його оцінки;
- в) невизначеністю правил побудови мовних виразів і правил надання значень мовним виразам (Конверський, 2018).

Чимало філософів, дослідників, об'єднаних спільним прагненням до якісної науково-пізнавальної діяльності, зауважували щодо деструктивного впливу емоцій на раціональність людини і, як наслідок, на побудову міркувань та процес ухвалення рішень. Так, Б. Спіноза (1957 р.) людську неспроможність протидіяти впливу емоцій називає рабством, оскільки «людина під впливом афектів уже не володіє собою, а перебуває в руках фортуни <...>» (Спіноза, 1957, с. 521). Людина під впливом афектів уже не є вільною, адже вони перешкоджають пізнанню істини,

оскільки визначальним чинником у діяльності людини стає не її воля, а зовнішні обставини.

Питання використання емоційних мовних засобів не залишилось поза увагою і письменників, так, Дж. Орвел (George Orwell) у своєму есе “Politics and the English Language” критикує сучасну йому англійську мову за засилля неточних, пафосних та бездумних виразів, багато з яких мають іншомовне походження, їх застосування є лише данина моді, а не реальна потреба. Причиною занепаду англійської мови Дж. Орвел називає поширеність політичної мови не тільки серед політиків, але й серед письменників, працівників засобів масової інформації. Політична мова, переконаний Дж. Орвел, призначена для того, щоб «брехня виглядала правдою, вбивство – гідною справою, а марнослів'я звучало солідно» (Orwell, 1946). Змістовно зауваги Дж. Орвела стосуються зловживання засобами емоційного забарвлення мови, які можуть як прикрашати думку, так і спотворювати її. Водночас зміст втрачає власну чіткість, а замість неї до свідомості аудиторії апелюють за допомогою стереотипів, міфів та забобонів. Таким чином зловживання засобами емоційного забарвлення мови сприяє формуванню у відповідній аудиторії постправдивої картини світу, яка відповідає політичним або економічним інтересам окремих особистостей. Як наслідок, найбільшим ворогом чистої мови Дж. Орвел визнає людську нещирість, а для захисту мови пропонує низку правил, серед яких:

- не використовувати занадто поширені метафори або інші засоби емоційного забарвлення;
- використовувати прості слова й у невеликій кількості;
- віддавати перевагу словам рідної (у випадку Дж. Орвела – англійської) мови тощо (Orwell, 1946).

Емоційні властивості мовних засобів в Е. Кассіра розкриваються через поняття «магічна функція мови», яке є одним з елементів його концепції політичних міфів. Е. Кассіра аналізує соціально-політичні процеси початку ХХ ст. і наголошує, що політичні міфи мали штучне походження й активно вдосконалювались поряд з іншими різновидами зброї в першій половині ХХ ст. завдяки стрімкому технічному прогресу. Навіть більше, саме ментальне переозброєння, яке було забезпечене політичними міфами, Е. Кассіра визнає передумовою для милітаризму

в Німеччині у 30-х рр. ХХ ст. Ментальне переозброєння і розквіт політичних міфів зумовлюються початком домінування магічної функції мови над семантичною. На думку Е. Кассіра, завдання магічної функції слова, на відміну від семантичної, полягає не в описі речей або відношень між ними, а у здійсненні певної дії і зміні явищ природи (Кассіра, 1990). Магічні слова спрямовані не на об'єктивне значення, а на необхідну емоційну атмосферу, яка їх супроводжує. Політичні міфи спричиняють суттєвий вплив на мовні засоби. Так, Е. Кассіра фіксує суттєві зміни у словах німецької мови: з'явилося чимало нових слів, що несуть у собі деструктивні людські емоції – ненависть, лютя, презирство тощо.

Активна дискусія щодо застосування емоційних мовних засобів зумовлена важливістю емоцій для людської істоти. За допомогою емоцій людина висловлює своє ставлення до предметів та подій із навколишнього світу.

Важливість емоційних засобів мови для людини і високу їхню ефективність у процесі переконання можна пояснити, якщо звернутись до концепції триєдиного мозку Пола Макліна (Paul D. MacLean), у межах якої обґрунтовується еволюційність розвитку мозку людини. П. Маклін обґрунтовує, що є підстави виділити три структури мозку людини, існування кожної з них зумовлено еволюційними потребами. Ідеться про такі еволюційні рівні, як:

1) рептильний мозок – забезпечує виживання живих істот (інстинкти та задоволення основних потреб);

2) емоційний мозок, або лімбічна система – відповідає за емоції (притаманно ссавцям), які також були необхідні для виживання, оскільки, наприклад, дитина потребує піклування дорослих, щоб не загинути, або група ссавців змушена піклуватись і захищати один одного для спільного виживання;

3) раціональний мозок, або неокортекс – найновіший зовнішній відділ головного мозку, що являє собою вершину еволюції мозку, відповідає за раціональність, вищі когнітивні функції (мова, рішення завдань тощо), а також здійснює керування аналітичним і математичним мисленням (Амтор, 2020).

У контексті нашого дослідження корисно звернути увагу на такі елементи концепції Пола Макліна:

– саме на емоційний мозок припадають обов'язки зі встановлення соціальних зв'язків, керування емоціями та пам'яттю людини;

– потужність впливу зазначених структур на свідомість людини суттєво відрізняється, оскільки більш глибинні емоційний і особливо рептильний структури мозку суттєво переважають неокортекс.

Наслідуючи основні положення концепції триєдиного мозку П. Макліна, Марк Гоулстон (Mark Goulston) для характеристики гармонійної взаємодії зазначених структур мозку пропонує термін «триєдина адаптивність», під якою розуміє ситуацію, коли «<...> ці три частини узгодять свої функції, тож інстинкти самозбереження, емоції та логічні мисленнєві процеси гармонійно співіснуюватимуть. Кожна із частин ставатиме за штурвал у відповідний момент. Вони активно співпрацюватимуть, однак здебільшого всім керуватиме неокортекс» (Гоулстон, 2019, с. 26). Відсутність гармонійної взаємодії між структурами мозку призводить до ірраціональної поведінки з боку людини.

Спираючись на погляди П. Макліна та М. Гоулстона, можна вести мову про те, що активне застосування емоційних засобів мови апелює передусім до емоційного мозку людини, таким чином підсилює його вплив на свідомість і дії людини. Тобто в емоційно розбурханої людини вплив раціональності, неокортексу на свідомість є дуже слабким, рішення ухвалюються саме емоційною структурою мозку. Поширені випадки, коли із часом людина починає докоряти собі за нерозважливі рішення, а завдячувати таким рішенням варто саме емоційному мозку. Таким чином можна пояснити високу ефективність впливу засобів емоційного збагачення мови на свідомість людини. Зважаючи на важливість емоцій для життєдіяльності людини, виникає запитання щодо спроможності природної мови належно відтворювати людські емоції.

У відповіді на поставлене запитання доречно зазначити, що слова, у значенні яких наявна позитивна або негативна емоційність і які використовуються для вираження почуттів людини, називаються емоційно-оцінною лексикою, а її складовими частинами визначають:

– органічно емоційні слова – мають емоційне забарвлення (позитивне чи негативне) у значенні: *кохання, здоров'я, щастя, ворог, боягуз, злодій, бандит, жажливий* тощо;

– слова, у лексичне значення яких емоційність уносять суфікси та префікси: *дівчинка, дівчинонька; стежечка, яблучко, носик* тощо;

– слова дитячої мови: *цяця* (іграшка), *спатки, їстоньки* (Новий довідник: Українська мова і література, 2008).

Водночас корисно звернути увагу на дослідження Тіма Ломаса (Tim Lomas), викладача позитивної психології університету Східного Лондона. Т. Ломас переконаний, що значення емоцій (наприклад, відчуття щастя) у різних культурах є різним, у межах розпочатого у 2015 р. дослідження збирає слова з різних мов, які вказують на певні емоції і не мають відповідників у рідній для нього англійській мові. Незважаючи на спрямованість передусім на англійську, ми можемо знайти багато цікавого і для української культури. Як приклад можна навести декілька слів, що описують внутрішній світ людини і не мають відповідників в українській мові:

– *mbuki-mvuki* (суахілі) – вказує на непереборне бажання скинути одяг під час танку;

– *gigil* (тагальська) – непереборне бажання вщипнути або обійняти людину, яка дуже подобається;

– *shinrin-yoku* (японська) – відчуття розслабленості завдяки спілкуванню із природою;

– *fjaka* (хорватська) – відчуття суцільного розслаблення душі і тіла під час того, як ви нічого не робите (The Positive Lexicography Project).

У сьогоднішні ще не сформовано єдиного і загально визначеного визначення поняття «емоційна мова». Один із варіантів був запропонований Фабріціо Маканьо (Fabrizio Makagno), який під емоційною мовою пропонує розуміти «<...> спеціальну риторичну і діалектичну стратегію, яка прагне досягнути переконання завдяки апеляції до емоцій». Засобами такої стратегії дослідник називає емоційні слова і наголошує, що «слово стає емоційним, якщо викликає у співрозмовника оціночне судження щодо відповідного фрагмента реальності» (Macagno, 2011, с. 2). Наведені визначення потребують уточнення. Так, необхідно відзначити, що зміст словосполучення “emotive language”

використовується не у значенні емоційної мови як системи знаків, а радше на позначення емоційного стилю мовлення. Також постає запитання щодо визнання емоційності слова лише в разі, якщо воно викликає оціночне судження у співрозмовника. На нашу думку, емоційне слово може існувати і без співрозмовника, оскільки слова використовуються не лише для того, щоб передавати іншим певну інформацію, але й для того, щоб сформулювати власну думку, а емоційна складова частина може бути її елементом, що зумовлено емоційністю людини. Досить поширеними є випадки, коли в межах буденної діяльності людина висловлює свої думки, наявність реципієнта не є обов'язковою, а іноді навіть є небажаною, особливо під час висловлення думок, що насичені емоціями. Отже, під емоційним пропонуємо розуміти слово, значенням якого виступає оціночне судження щодо певного фрагмента дійсності.

Ф. Маканьо зазначає, що в умовах спілкування емоційна мова є ефективним засобом переконання слухачів, але якщо її використовувати для спотворення образу реальності, вона стає небезпечною і шкідливою. Також ці дослідники визнають доречність емоційних слів як компонента підсилення на додаток до раціональних компонентів аргументації.

Серед українських дослідників проблематики емоційної мови доречно звернути увагу на дослідження М. Бережнюк, яка висвітлює емоційні засоби мови в контексті неформального підходу до аналізу аргументації. Цікава спроба М. Бережнюк порівняти підходи до емоційної мови від представників, з одного боку, прагматодіалектики (Frans H. van Eemeren, R. Grootendorst, P. Houtlosser), а з іншого – канадської школи аргументації (D. Walton, F. Macagno, M.A. Gilbert). Але виникають сумніви щодо обґрунтованості одного із тверджень БМ. ережнюк, а саме: «<...> дві передові школи теорії аргументації – канадська та нідерландська, займають кардинально протилежні позиції щодо застосування емоційної мови в аргументації» (Бережнюк, 2017, с. 85). Змістовно зауваги стосуються розуміння аргументації представниками зазначених шкіл. Так, неприйнятність емоційної мови у критичній дискусії зумовлена її метою, яка полягає у справжньому подоланні розходження в думках опонентів. Успішність критичної дискусії має забезпечуватись дотриманням

відповідних правил та процедур, а отже, емоційні засоби мови виявляються зайвими. Тобто представники прагматодіалектики відійшли від широкого тлумачення аргументації і розглядають її ідеалізовано, а саме як регламентований процес, спрямований на подолання розбіжностей у поглядах. Представники ж канадської школи розглядають аргументацію в широкому розумінні, як процес, що спрямовано на ефективне переконання, а отже, і наявне місце для емоційної мови, хоча і у статусі допоміжного інструментарію для полегшення поширення та підсилення переконливості раціональних засобів.

Висновки. Отже, доречно звернути увагу на такі основні положення:

1) поняття «емоційна мова» не має чіткого визначення, хоча історія досліджень у цій сфері походить ще із часів Стародавньої Греції. Можна виділити такі основні тлумачення поняття «емоційна мова»:

– як емоційний стиль мовлення («магічна мова» (Е. Кассіпер), «політична мова» (Д. Орвел) тощо), що передбачає використання оцінних слів, які впливом на емоції людини здатні суттєво полегшити процес переконання;

– емоційна семантика природної мови;

2) під «емоційною мовою» пропонуємо розуміти стиль комунікування, який спрямований на трансляцію емоційно забарвлених суджень щодо певного фрагмента дійсності. Емоційним пропонуємо вважати слово, значенням якого виступає оціночне судження щодо окремого фрагмента дійсності.

До структури емоційної мови можна віднести:

а) вербальні засоби – емоційну лексику природної мови;

б) невербальні засоби – міміку, жести, інтонацію тощо;

3) емоційна мова є необхідним елементом для повноцінної

– життєдіяльності людини. Водночас необхідно визнати неоднозначний вплив засобів емоційної мови на результати комунікативної практики, які, з одного боку, дозволяють вивільнити емоційну складову частину людської істоти, а з іншого – створюють суттєві труднощі, оскільки:

– надлишок емоційних засобів у спілкуванні здатен спровокувати особистісний конфлікт і, як наслідок, призвести до втрати комунікацією конструктивності;

– створюють необхідні умови для багатозначності мовних конструкцій, що унеможливило якісну науково-пізнавальну діяльність. Як приклад можна звернутись до ідолів роду та площі Ф. Бекона;

4) емоційна мова є ефективним засобом впливу за умов ораторської діяльності: розбурхування емоцій аудиторії призводить до послаблення впливу раціональності на свідомість людини, що суттєво полегшує процес переконання. Суб'єкту впливу необхідно лише вдало звернутись до необхідних йому патернів, стереотипів у свідомості людини. Саме за такою схемою побудовано значну кількість рекламних та пропагандистських програм впливу;

5) емоційна мова відповідає потребам людської істоти, але водночас є лише засобом людини, лише від останньої залежить, для досягнення яких цілей такі засоби будуть використані.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амтор Ф. Нейронауки для чайників. Изд. 2-е. СПб. : ООО "Диалектика", 2020. 448 с.
2. Аристотель. Риторика. Поэтика. Пер. с др. греч. О. Цыбенко ; под ред. О. Сычева. Москва : Лабиринт, 2000. 224 с.
3. Бережнюк М. PRO et CONTRA застосування емоційної мови в аргументації. *Молодий вчений*. 2017. № 6. С. 80–86.
4. Гоулстон М. Як спілкуватися з психами. Правила взаємодії з неадекватними й нестерпними людьми у вашому житті. Пер. з англ. А. Жищинської. Дніпро : Моноліт, 2019. 248 с.
5. Кассирер Э. Техника современных политических мифов. *Вестник Московского университета. Серия 7 «Философия»*. 1990. № 2. С. 58–69.
6. Конверський А. Критичне мислення : підручник. Київ, 2018. 344 с.
7. Мягкова Е. Эмоциональная сфера человека и язык: подходы к исследованию. *Язык, сознание, коммуникация : сборник статей* / под ред. Н. Уфимцевой, В. Красных, А. Изотова. Москва : МАКСПресс, 2010. Вып. 40. С. 118–124.
8. Новий довідник: Українська мова. Українська література / М. Радішевська та ін. 5-е вид. Київ : Казка, 2008. 864 с.
9. Первая судебная риторика. «Риторика для Геренния» (“Ad Herennium”) / под ред. Л. Шабанова ; пер., вступ. ст., коммент. С. Зверев, Е. Голубева. Санкт-Петербург : Алетейя, 2018. 148 с.
10. Спиноза Б. Избранные произведения : в 2-х т. Москва : Государственное издательство политической литературы, 1957. Т. 1. 631 с.
11. Orwell D. Politics and the English Language. *Public Library*. URL: <http://www.public-library.uk/ebooks/72/30.pdf> (дата звернення: 26.02.2021).

12. Macagno F. The Argumentative Uses of Emotive Language. *SSRN*. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1739820 (дата звернення: 26.02.2021).

13. The Positive Lexicography Project. *Researchgate*. URL: https://www.researchgate.net/publication/340721302_Lexicography_listed_by_alphabet (дата звернення: 01.03.2021).

REFERENCES

1. Amtor, F. (2020). *Neyronauki dlya chaynikov [Neuroscience For Dummies]*. Izd. 2-e. SPb. : ООО “Dialektika”, 448 s. [in Russian].

2. Aristotel (2000). *Ritorika. Poetika [Poetics]* / per. s dr.-grech. O. Tsybenko; pod red. O. Syicheva. Moskva : Labirint, 224 s. [in Russian].

3. Berezniuk, M.M. (2017). PRO et CONTRA zastosuvannya emotsiinoi movy v arhumentatsii [PRO et CONTRA use the emotional language in argumentation].

4. *Molodyi vchenyi*. № 6. S. 80–86. [in Ukrainian].

5. Goulston, M. (2019). *Yak spilkuvatysia z psykhamy. Pravyla vzaemodii z neadekvatnymi y nesterpnymi liudmy u vashomu zhytti [Talking to Crazy. How to Deal with the Irrational and Impossible People in Your Life]* / per. z anhl. A. Zhyshchynskoi. Dnipro : Monolit, 248 s. [in Ukrainian].

6. Kassirer, E. (1990). *Tehnika sovremennyih politicheskikh mifov [The Technique of the Modern Political Myths]*. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Seriya 7. Filosofiya*. № 2. S. 58–69 [in Russian].

7. Konverskyi, A.Ye. (2018). *Krytychne myslennia [Critical thinking]* : pidruchnyk. Kyiv, 344 s. [in Ukrainian].

8. Myagkova, E.Yu. (2010). *Emotsionalnaya sfera cheloveka i yazyik: podhody k issledovaniyu. Yazyik, soznanie, kommunikatsiya: Sb. statey [Language, consciousness, communication. Collection of articles]* / Pod red. N. Ufimtsevoy, V.Krasnyih, A. Izotova. M.: MAKSPress, Vyip. 40. S. 118–124 [in Russian].

9. *Novyi dovidnyk: Ukrainska mova. Ukrainska literatura (2008) [New reference book: Ukrainian language. Ukrainian literature]* / Radyshevska M., Pohrebennyk V., Mykhailiuta V. ta inshi, 5-e vyd. K.: Kazka, 864 s. [in Ukrainian].

10. *Pervaya sudebnaya ritorika. “Ritorika dlya Gerenniya” (“Ad Herennium”)* (2018) [The first judicial rhetoric. Rhetorica ad Herennium]. / pod red. L. Shabanova; per., vstup. st., komment. S. Zverev, E. Golubeva. SPb. Aleteyya, 148 s. [in Russian].

11. Spinoza, B. (1957). *Izbrannyye proizvedeniya [Selected works]*: V 2-h t. M., Gosudarstvennoe izdatelstvo politicheskoy literatury, T. 1. 631 p. [in Russian].

12. Orwell, D. (1946) *Politics and the English Language*. Retrieved February 26, 2021, from : <http://www.public-library.uk/ebooks/72/30.pdf>.

13. Macagno, F. (2011). The Argumentative Uses of Emotive Language. Retrieved February 26, 2021, from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1739820.

14. The Positive Lexicography Project. Retrieved February 21, 2021, URL: https://www.researchgate.net/publication/340721302_Lexicography_listed_by_alphabet.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2021